

SIGURANȚA SISTEMULUI FINANCIAR

Valeria COSONEA , Natalia ȘTEFÎRȚĂ conf. univ., dr. ec.

Universitatea Tehnică din Moldova

Abstract: *The safety of the financial system are all measures pertaining to banks which had to be taken by different countries in order to maintain or reinforce the strength and stability of their financial systems and prevent or restrict the effects of the crises that could possibly occur in this field.*

Cuvinte-cheie: *siguranță, sistem financiar, reglementare, supraveghere, bancă, Banca Centrală, creditor*

1. Introducere

Siguranța sistemului financiar se referă la toate măsurile privitoare la bănci, care au trebuit luate în diferite țări cu scopul de a menține sau a întări puterea și stabilitatea sistemelor lor financiare și a preveni sau a reduce efectele crizelor care ar putea să se materializeze eventual în aceste sisteme.

Nevoia de a aplica această siguranță este generată de rolul esențial al băncilor în economie și de impactul pe care aceste posibile probleme l-ar putea produce, căci, spre deosebire de alte tipuri de companii, închiderea sau deschiderea unei bănci poate afecta o comunitate.

Băncile sunt mai vulnerabile decât alte tipuri de companii la probleme de lichiditate și de solvabilitate și, de asemenea, ele sunt expuse și la riscul unor posibile cereri de retrageri masive ale deponenților din bănci, cauzate de lipsa încrederii în instituțiile bancare, în sistemul bancar ca un întreg ori în economie națională sau regională.

Aceste particularități dar și importanța băncilor determină nevoia existenței siguranței sistemului financiar.

2. Cadrul teoretic

În general, siguranța sistemului financiar implementată de către diferite țări este determinată de către factorii care se implică de obicei gradat, alternativ sau împreună, pe măsură ce situația unei bănci sau a unui grup de bănci se înrăutățește.

Reglementatorul și supraveghetorul băncilor sînt ambii responsabili de cîțiva dintre factorii care integrează siguranța, alți factori fiind responsabili de entitățile financiare, iar alții de alte agenții.[1, pp. 2166-2205]

- 1) Participarea *reglementatorului și supraveghetorul băncilor* la siguranță se manifestă în principal prin următoarele elemente:
 - a) stabilirea de cerințe adecvate de domiciliere și autorizare;
 - b) impunerea de reglementări rezonabile;
 - c) exercitarea funcției de supraveghere a sistemului financiar;
 - d) exercitarea prerogativelor de sancționare;
 - e) exercitarea funcției de creditor de ultimă instanță pentru a inversa problemele generate de lipsa temporară de lichiditate a băncilor;
 - f) implimentarea de proceduri agile și sigure de restructurare a entităților financiare aflate în dificultate – pentru a se realiza acest lucru trebuie să existe un cadru juridic adecvat.
- 2) *Entitățile financiare* autorizate să primească depozitele populației răspund de implementarea utilizării de practici sănătoase de gestionare a riscurilor.
- 3) Alte agenții răspund de:
 - fondurile pentru capitalizarea băncilor;
 - asigurarea depozitelor.

Totodată, supravegherea se manifestă în principal sau se exercită în patru momente ori faze:

- 1) autorizarea;
- 2) monitorizarea ulterioară;
- 3) aplicarea de măsuri de restructurare și corective;
- 4) închiderea entităților financiare.[2, p. 702-718]

Autorizarea – este necesară pentru deschiderea unor noi entități financiare naționale sau străine și, de asemenea, în cazul deschiderii de noi sucursale sau filiale ale unei entități deja autorizate.

Procedura autorizării cere o analiză serioasă a necesității respectivei inițiative, a caracteristicilor proiectului, condițiilor generale și particularităților pieței, a educației și responsabilităților petenților, ca și o analiză a experienței lor anterioare în activitatea financiară, dar și o evaluare a competenței tehnice și morale a directorilor și managerilor (acest lucru implică existența și exercitarea regulilor care să garanteze că managementul băncilor se află în mâna unor persoane cu destulă experiență și competență ca să li se poată încredința dezvoltarea unei activități care este caracterizată de importanța interesului general implicat).

Procesul de evaluare și autorizare trebuie să fie unul dinamic, acesta însemnând că trebuie nu doar să se ia în considerare calificarea inițială, dar că trebuie de asemenea să existe un proces de supraveghere în timp, proces care trebuie să evolueze împreună cu evoluția tehnologiilor și a companiilor financiare. Dar este nevoie și de un program actualizat pentru directori și administratori care să garanteze dezvoltarea lor împreună cu evoluția afacerilor și a standardelor internaționale în probleme de reguli și implementări.

Această autorizare va prevala dacă condițiile esențiale luate în considerare de către supraveghetorul bancar la momentul acordării ei vor continua să existe, iar dacă ele nu există, autorizarea se poate revoca.

Monitorizare: Monitorizare ulterioară include:

1) supravegherea sau auditul ajustării activității bancare la reglementările legii și regulilor dictate de către supraveghetorul bancar;

2) aplicarea unei măsuri corespunzătoare, timpurii și preventive ori corective (care nu este o măsură de sancționare), care să identifice și să inverseze slăbiciunile acelor entități care se îndepărtează de la litera legii sau de la reguli, ca o consecință a acestei înstrăinări (de exemplu cerința prezentării unui plan de adecvare cu scopul de a rezolva o problemă care a fost detectată, ori a unui plan de regularizare și reorganizare, dacă încălcarea detectată este legată de relațiile tehnice stabilite de către Banca Centrală în ceea ce privește lichiditatea și solvabilitatea, sau cu scopul de a înceta o operațiune care este considerată neadecvată sau un inconvenient).

3) când nu este posibilă rezolvarea prin prezentarea unui plan de regularizare și reorganizare, supraveghetorul trebuie să utilizeze instrumente mai drastice cum ar fi restructurarea băncii și revocarea autorizației de funcționare sau de operare ca entitate financiară.

Măsuri disciplinare: Deși măsurile disciplinare nu au același nivel de eficacitate în ceea ce privește preîntâmpinarea crizelor ca și măsurile preventive, printre prerogativele supravegherii putem include și prerogativa de a iniția o investigație administrativă de aplicare a unor sancțiuni corespunzătoare (amenzi, descalificări și chiar revocarea autorizației de funcționare) pentru încălcări detectate.

Banca Centrală acționează ca și creditor de ultimă instanță atunci când dă cu împrumut bani unei bănci deoarece nici o altă bancă nu poate să facă acest lucru.

Obiectivul său principal este acela de a împiedica ca falimentul unei bănci să genereze efecte în restul sistemului (riscul sistemic) și deci să provoace o criză pe scară mai largă, cu un cost neprevăzut pentru economie în general.

Acest rol al Băncii Centrale derivă din natura distinctă a uneia dintre principalele activități ale băncilor, respectiv transformarea scadențelor. Activele băncilor au o scadență mai lungă decât pasivele lor, iar valoarea băncilor depinde de posibilitățile pe care piața le oferă companiilor cărora băncilor le-au dat bani cu împrumut, în timp ce pasivele lor au o scadență pe termen scurt care trebuie să fie onorate la timp. Astfel, dacă un număr semnificativ de oameni care au constituit depozite își vor retrage simultan depozitele, băncile vor trebui ca mai întâi să utilizeze lichiditatea din rezerve și odată ce acestea sînt epuizate, ea trebuie să apeleze la credite de la restul sistemului financiar (piața interbancară) sau să vîndă din activele proprii pe termen lung.

Totuși, însă, uneori nu este ușor pentru o bancă să obțină împrumuturi de la alte bănci sau să-și vîndă portofoliul atât de rapid pe cît au nevoie, deoarece băncile nu au suficiente informații cu privire la calitatea activelor băncii. Și deci implementarea operațiunii poate necesita ceva timp. În plus, în cazul crizelor sistemice, un mare număr de bănci au probleme de lichiditate simultan; în consecință, cererea de lichiditate depășește oferta.

Acest lucru ar putea provoca situația în care oamenii care nu aveau îndoeli cu privire la solvabilitatea băncilor să înceapă să le aibă atunci când află că nu își vor reprimi depozitele, iar rezultatul este că problemele de lichiditate ale băncilor se înrăutățesc.

Există un consens general între specialiștii în probleme bancare și monetare, care consideră că Banca Centrală sau o altă entitate cu suport oficial, în limitele legale și prudențiale, trebuie să își asume rolul de împrumător de ultimă instanță pentru sistemul financiar în situații de crize sistemice și să furnizeze lichiditate, în limita posibilităților sale, cu obiectivul de a proteja sistemul de plăți, deci Banca Centrală trebuie să furnizeze

lichiditate atunci cînd consideră necesar acest lucru, însă întotdeauna în limitele precise pe care Legea sa Organică trebuie să le stabilească.

Cu anumite diferențe privind implementarea lor, fondurile pentru capitalizarea au ca funcție sau cu scop de bază să faciliteze sau să contribuie la finalizarea proceselor de restructurare ale băncilor aflate în criză, fie prin furnizarea de linii de credit pe termen lung și cu rate de dobîndă scăzute unor entități financiare solvabile care participă la aceste procese, fie prin achiziția de active și pasive de la alte entități aflate în dificultate, ori prin fuziuni prin absorbție cu acestea.

Aceste linii de credit sînt structurate ca niște împrumuturi subordonate care, în acord cu regulile reglementatorilor bancari, pot fi considerate ca fiind capital complementar.

În general, aceste fonduri sînt formate din resurse publice; este necesar un gaj pe bunurile mobile reprezentate de acțiunile băncii care primește creditul ca o garanție de plată, iar proporția împrumutului care este considerat ca fiind capital complementar se reduce pe măsura ce se scurge scadența maximă a finanțării. [3, p.1676-1700]

Principalele obiective ale asigurării depozitelor sînt:

a) să contribuie la păstrarea și întărirea stabilității și solidității sistemului financiar prin menținerea, mărirea sau recuperarea încrederii publicului larg în entitățile financiare, care trebuie realizate prin exercitarea sau prin simpla existență. Trebuie să clarificăm faptul că asigurată este persoana care constituie depozitul și nu bancherul. Scopul garanției nu este să salveze băncile sau acționarii ori administratorii lor ci deponenții, și să mențină stabilitatea sistemul financiar ca un întreg.

b) să protejeze micii deponenți sau sumele mici care reprezintă o mare parte a totalității depozitelor – aceștia mai sînt numiți și *deponenți nesofisticați* – care de obicei nu au destule informații (sau nu sînt capabili să le analizeze în mod adecvat) ca să evalueze corect care este cea mai bună entitate care să primească depozitele lor și astfel să preîntîmpine riscurile unei alegeri proaste.

Luînd acest scop în considerare, cea mai mare parte a legislației exclude de la garantare depozitele constituite de *deponenți nesofisticați*, care în general au acces la aceste informații cum ar fi – între alții – depozitele constituite de ale entități financiare sau de către persoane fizice sau corporații care au legătură cu o entitate aflată în dificultate.

c) să încurajeze canalizarea economiilor și introducerea lor în circuitul autorizat și deci să descurajeze utilizarea acestor economii în aceleași scopuri ca și circuitul neautorizat.

d) să contribuie la o soluție ordonată și rapidă pentru entitățile financiare aflate în criză.

Asigurarea depozitelor poate fi clasificată în următorul mod:

Depinzînd de faptul dacă este sau nu expres stipulat în lege, asigurarea depozitelor poate fi *implicită* sau *explicită*. Experiența internațională ne arată că în momente de creză sau pentru prevenirea lor, statul trebuie să acopere deponenții chir și fără o dispoziție expresă în lege, cu scopul de a reinstaura o situație de calm și a recîștiga încrederea publicului în entitățile financiare. Datorită acestei stări de fapt, vorbim despre țări care au asigurarea depozitelor și țări care cred că nu o au.

Conform scopului garanției, asigurarea poate fi: *totală* sau *combinată*. Asigurarea totală acoperă 100% din suma depozitelor garantate, cea limitată acoperă doar pînă la o anumită sumă, iar asigurarea combinată acoperă într-o manieră limitată unele depozite și într-o manieră nelimitată altele (de exemplu în Honduras, acoperirea depozitelor este limitată - pînă la 150000 de Lempiras – cu excepție depozitelor constituie pentru plata unor operațiuni comerciale externe, pentru care s-a stabilit o acoperire totală).

Sumele acoperite diferă de la țară la țară, dar ceea ce este important este că toate trebuie să fie suficiente pentru ca să cîștige încrederea deponenților în sistemului financiar, fără a cădea în excese care să provoace efectul nedorit de *risc moral*.

Experiența internațională a demonstrat că o acoperire totală produce efecte nedorite, contrar bunelor practici ale politicilor financiare și monetare. Acest risc este cunoscut ca fiind *riscul moral* și el nu se manifestă doar în cazul asigurării depozitelor.

De fapt, riscul moral se creează prin orice mecanism care implică transferul riscurilor normale ale unei operațiuni către un terț (Banca Centrală). Părțile contractante nu mai iau atunci în considerare riscurile deoarece o altă entitate și le asumă și le împiedică să suporte consecințele actelor lor.

Acest efect nedorit se produce de obicei atunci cînd există o acoperire implicită ori explicită de 100% a depozitelor sau cînd experiența demonstrează că statul nu închide niciodată o entitate financiară, sau dacă o face, statul aplică în prealabil soluțiile necesare astfel încît nici un deponent să nu perceapă vreo problemă cu creditul său.

Bazîndu-se pe protecția unei asigurări totale a depozitelor, entitățile financiare sînt foarte motivate să acorde împrumuturi cu un grad mare de risc sau să ofere rate ridicate de dobîndă pentru fondurile pe care le atrag, în special atunci cînd se află în situații dificile.

Deponenții – avînd încredere în aceeași protecție și motivați de dorința de a avea un profit mai mare – în momentul alegerii unei entități financiare care să se ocupe de operațiunile lor bancare, vor avea tendința să ignore calitatea instituției și riscul ei relativ și vor lua în considerare doar venitul pe care acesta îl oferă.

Conform originii ori naturii fondurilor, asigurarea depozitelor poate fi: *publică*, *privată* sau *combinată*.

Sistemul este public atunci cînd fondurile pentru garantarea depozitelor din bănci provin exclusiv din resurse ale statului.

Fondurile sînt private atunci cînd sînt constituite din contribuțiile periodice ale entităților financiare – în acest caz operațiunile lor vor fi acoperite de garanții.

În sfîrșit, sistemele de asigurare a depozitelor sînt combinate atunci cînd statul face o contribuție inițială cu scopul de a constitui un fond, iar apoi fondul se mărește prin contribuții ale entităților financiare. [3, p.1702-1706]

3. Concluzii

În concluzie, este convenabil pentru o țară să aibă o Bancă Centrală cu prerogative de a funcționa ca și creditor de ultimă instanță, iar prin acest rol să prevină crizele sistemice sau să găsească alte căi mai bune ca să rezolve situația. Dar, acest rol nu trebuie să fie exercitat în scopul oferirii unui avantaj pentru un anumit sector al sistemului bancar, nici să fie exercitat într-o manieră excesivă fără a evalua ecuația dintre costuri și beneficii ca și eventualele avantaje al unui ajutor economic de la Stat – deși acest ajutor nu este decît un împrumut care trebuie returnat.

Bibliografie

1. Acharya, V.V., Shin, H.S., Yorulmazer, T. (2011). “*Crisis Resolution and Bank Liquidity*”, *The Review of Financial Studies*, 24(6), pp. 2166-2205
2. Demirgüç-Kunt, A., Detragiache, E., Gupta, P. (2006). “*Inside the crisis: an empirical analysis of banking systems in distress*”, *Journal of International Money and Finance*, 25, pp. 702-718
3. Reinhart, C.M., Rogoff, K.S. (2011b). “*From Financial Crash to Debt Crisis*”, *The American Economic Review*, 101(5), pp. 1676-1706